

SERRA D'OR

Antoni Prim,
el sentit ocult de la imatge
Pere Ortís

La Barcelona de la Canadencs
Xavier Theros

• **A favor dels Ponts**
• **Jordi Sànchez**
• **Clam per la llibertat**
• **Montse Gispert-Saüch**

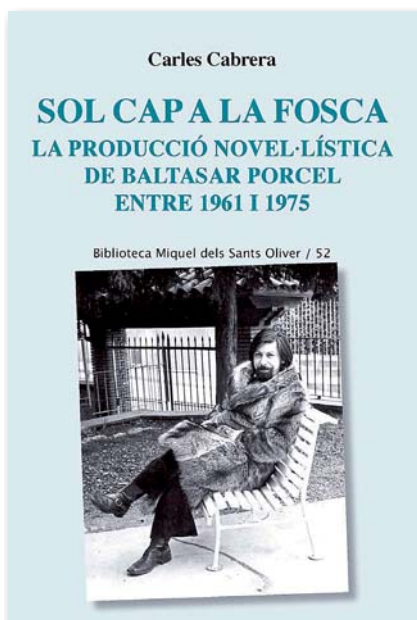
• **200 anys del Baró**
• **de Maldà**
• **Margarida Aritzeta**
• **Pere Portabella,**
• **filmar la paraula**
• **Tània Balló**

710

FEBRER 2019 • 5,90 €

El primer Porcel (1961-1975)

per Marc Colell i Teixidó

Carles Cabrera

Sol cap a la fosca. La producció novel·lística de Baltasar Porcel entre 1961 i 1975

Publicacions de l'Abadia de Montserrat, Barcelona, 2018.

Baltasar Porcel (Andratx, 1937 - Barcelona, 2009) ocupa una posició del tot rellevant en la narrativa catalana produïda a les Illes entre el començament dels seixanta i el tombant del segle XXI. Als estudis literaris sovintegen les monografies sobre l'etapa creativa que mena a la consagració d'un autor i, per contra, escassegen els treballs que intenten donar compte de l'obra primerenca. Això és precisament el que ha pretès l'estudiós i crític literari Carles Cabrera (Palma, 1979) a *Sol cap a la*

fosca. La producció novel·lística de Baltasar Porcel entre 1961 i 1975, que ha vist la llum enguany a la Biblioteca Miquel dels Sants Oliver, editat conjuntament per les Publicacions de l'Abadia de Montserrat i les Edicions de la Universitat de les Illes Balears. Aquest volum no és res més que una síntesi de la seva tesi doctoral, defensada en aquesta universitat i dirigida pel doctor Joan Alegret.

El llibre se centra exclusivament en les sis primeres novel·les de Porcel —en un període que abraça des de l'aleshores incomprès *Solnegre* (1961) fins als ja celebrats *Cavalls cap a la fosca* (1975)— i bandeja, per tant, el teatre, els contes i els articles apareguts en publicacions periòdiques, tot i que no renuncia a fer-hi esment quan hi pot establir les conomicomitatànies pertinents que trobem a l'obra de qualsevol creador, per molt que en dividim la producció en gèneres per facilitar-ne la catalogació. Això no obstant, Cabrera defuig l'estudi merament cronològic de les novel·les porcel·lianes i concep la seva aportació partint dels factors que doten de coherència el conjunt, com ara l'estructura, la tècnica narrativa o el tractament del temps i de l'espai, cosa que demana un esforç d'anàlisi prèvia, però alhora és el que fa interessant el treball. Totes sis novel·les, malgrat les diferències d'extensió, tenen com a nexa d'unió Andratx —que és l'escenari on van a raure el conjunt de ficcions— i els apunts autobiogràfics que l'autor hi incardina —des de personatges

inspirats en persones reals de la vida andritxola fins a històries de contraban i sobre l'aventura americana que Porcel havia sentit narrar de menut— i que Cabrera desbrossa d'allò més bé.

El títol de l'estudi es divideix en dues parts: un títol principal breu, de caràcter evocador, i un subtítol més extens, de matriu merament descriptiva i acotadora. La interessant és la primera, «Sol cap a la fosca», atès que, a més de fer l'ullet a dues de les peces motiu de l'estudi, té l'encert de sintetitzar en tan sols cinc mots algunes constants que han conformat l'obra i la personalitat de Porcel. «Sol» evoca l'individualisme que sempre caracteritzà l'escriptor, que el va fer arribar a flirtejar amb l'anarquisme, i la crisi religiosa que va patir de jove, que justifica l'existencialisme que impregna la seva primera obra. «La fosca», al seu torn, fa pensar en la sordidesa de moltes de les seves trames, aquest viatge per episodis de la història universal i de l'específica d'Andratx, per tal de treure a la llum contarelles que altrament haurien romàs en la foscor de l'oblit, que al capdavant és la seva literatura, i la presència en la seva producció de la inexorabilitat del pas del temps. Si el títol pretén fer venir ganades d'encetar el llibre, podem dir que Cabrera hi ha reeixit.

Pel que fa a la petjada dels corrents literaris de l'època, tal com la desenvolupa Cabrera en la seva recerca, hi trobem, com dèiem, el pes de l'existencialisme a *Solnegre*,

la influència del realisme històric a la primera meitat de *La lluna i el 'Cala Llamp'* (1963) i d'*Els argonautes* (1968) —que l'autor agrupa sota l'etiqueta de les novel·les de la mar— i una inclinació cada vegada més marcada pel *realismo mágico* llatinoamericà, que acabarà impregnant la segona meitat del títol suara esmentat, «Difunts i Cavalls». Anorat entremig de tots dos, aflora *Difunts sota els ametllers en flor* (1970), que, tal com explica Cabrera, és un conjunt de narracions interrelacionades per mitjà de la galeria de personatges i l'omnipresència de la mort. Un dels punts interessants de l'estudi, que demostra l'abast de la recerca empresa, és el paral·lelisme que l'autor estableix entre bona part d'aquestes narracions i els articles de periodisme creatiu publicats prèviament per Porcel en revistes de l'època. Un altre tret digne d'esment que apunta Cabrera és la influència del *tremendismo* celià en la duresa i la pulsio violenta d'alguns personatges. Sigui com sigui, l'estudi ens proporciona noves dades sobre

l'anomenat «mite d'Andratx», que Porcel continuarà afaïçonant en textos subsegüents com *El cor del senglar* (1999), a pesar del cicle d'obres posteriors emmarcades a la ciutat de Barcelona.

Convindria destacar també l'habilitat que mostra l'estudiós en bastir l'anàlisi més enllà dels preceptes purament de teoria literària i entreveure el diàleg que Porcel estableix entre els seus textos i altres disciplines artístiques com ara el cinema. Així, Cabrera parla de l'arquetip de personatges basats en el *morto di fame* (en una al·lusió ben travada al neorealisme italià i a *Ladri di biciclette* de De Sica) i en els tipus del «bon salvatge», que al meu parer guardarien ressonàncies amb el film *L'enfant sauvage* de Truffaut. A l'apartat sobre la tècnica narrativa dedica algunes planes a demostrar com Porcel empra el punt de vista de la càmera cinematogràfica per orientar el focus de la seva narració.

Entre les informacions que s'esquitllen en les pàgines d'aquest assaig abunden les disquisicions sobre

episodis històrics de què se serveix Porcel, convenientment ficcionats al seu grat, com a rerefons de les novel·les. Al cisma d'Occident, Cabrera fins i tot hi dedica un subapartat en què explica amb tots els ets i uts aquest esdeveniment històric que tanta importància té dins l'argument de *Cavalls*. Seria discutible l'atenció dedicada a tal fet. Tot i així, aquest tret evidencia la flaca per la història que comparteixen tant l'autor objecte d'estudi com l'estudiós. Possiblement aquesta és una de les raons per les quals Cabrera s'ha interessat sempre per la tasca de l'autor d'Andratx.

Per concloure, formularia dues objeccions d'índole pràctica: hi trobo a faltar una divisió numèrica dels capítols i un índex onomàstic al final del text, que permetria poder espigolar ben fàcilment totes les dades sucoses que ens forneix l'autor. A desgrat d'aquesta manca, es tracta d'un assaig rigorós, ben abordat, que engresca a endinsar-se a les beceroles de l'univers porcel·lià.

ARXIU DE L'ESGLÉSIA CATALANA DURANT LA GUERRA CIVIL

III / 2. JULIOL 1938 – ABRIL 1939

A cura d'Hilari Ragner i Suñer

Amb el present volum es clou la publicació de l'*Arxiu de l'Església catalana durant la guerra civil*, iniciada el 2003. Abasta del juliol del 1938 al final de la guerra civil, l'1 d'abril del 1939, amb la batalla de l'Ebre, l'ofensiva i ocupació de Catalunya i encara uns primers mesos de l'Església catalana sota el franquisme.

Publicacions de l'Abadia de Montserrat

Ausiàs Marc, 92-98 int. - 93 245 03 03 - comanda@pamsa.cat - www.pamsa.cat

